

faa har det virkelig ikke meget at sige, at Regjeringen siger: vi troe ikke „for Eiden“ at kunne gaae ind derpaa. En ganske anden Sag er det, naar Regjeringen siger: vi troe ikke at kunne gaae ind paa en saadan Lov.

Der var en Beviisførelse, som rigtignok ikke stricte kan komme i Betragtning med Hensyn til denne Lov, men som den ærede Minister brugte; han vilde nemlig bevise, at Godseierne vare tilbøielige til at sælge Gaardene til Fæsterne for en overmaade billig Priis, og anførte som Beviis herfor, at, naar Fæsterne solgte dem igjen kort Tid efter, saa fik de meget Mere for dem; men det kan godt være, at de desuagtet have betalt Godseieren meget for dyrt, thi de have engang kjøbt Gaardens Brug af Godseieren for deres og Enkes Levetid, og Værdien herfor kommer altsaa til den Kjøbesum, de nu have givet for at faae den til Eiendom. Naar man beregner den Indtægt, de kunne have af Gaarden, naar de ikke sælge den igjen i den Tid, de have Ret til at vedblive at bruge den som Fæstere, i deres og Enkes Levetid, saa er det muligt, at det, de, ved nu at sælge den, faae mere, end de selv have givet, ikke engang er saa Meget som den Indtægt, de kunde have faaet ved at blive steddende paa Gaarden, til deres Fæstetid var ude. Det Overflud, de faae mere, er altsaa kun en simpel Betaling for deres tilbageværende Fæstetid, og det beviser slet ikke, at Godseieren i det Hele taget har solgt sin Ret til Gaarden billigt, thi Forskjellen heri er Godtgjørelsen for den Ret til Gaardens Brug, som Fæsteren afstaaer ved at sælge den.

Indenrigsministeren: Jeg nægter ikke, at min høitærede Formand har staaet i anden Stilling til nærværende Sag end jeg, men saameget er vist, at man heller ikke efter de Dyringer, der saldt her i Salen fra den foresgaaende Indenrigsminister, kunde have nogen Forventning om, at en saadan Fæstelov skulde sættes i Værk. Jeg vil aldeles bestemt erklære, at jeg ikke paa nogen Maade kan samtykke i en saadan Lov, men derved er den Forhaabning jo ikke hævet, som man ellers kunde have til at sætte den igjennem, hvis man virkelig har havt nogen grundet Forhaabning herom, thi der er jo mange Maader, hvorpaa jeg kan træde ud af Ministeriet, og, dersom der

ellers Intet var iveien for Sagen, kunde jo gjerne en Lov som den omhandlede gives. Den ærede Taler har søgt at udvikle, at der ikke er nogen særdeles Raifonnabilitet i, at Godseieren overlader en Fæster Gaarden til en saadan Sum, at han kan sælge den med meget stor Fordeel, men at den Forskjel, der er mellem den Kjøbesum, Fæsteren har givet og den han faaer igjen, blot er begrundet i de Retligheder, han allerede som Fæster havde erhvervet. Derimod skal jeg ikke have Noget at erindre. Jeg troer vist, at der i mange Tilfælde ogsaa gjør sig andre Hensyn gjældende, at der er moralske Hensyn, der bidrage til at bestemme Godseieren til at overlade Gaarden til Fæsteren for en billig Sum, men med Hensyn til det, der her er Spørgsmaal om, er det saameget bedre, dersom den Afgang, Fæsteren har til at faae Gaarden langt under dens virkelige Værdi, blot er bygget paa, hvad der stemmer overeens med Godseierens egen Interesse; hvad der stemmer overeens med den, kan man i Almindelighed gjøre Regning paa, hvormod de bedre Motiver, der efter min Overbeviisning meget ofte medvirke tilligemed Interessens, uagtet jeg ikke troer, at Godseierne i Almindelighed ganske sætte denne tilside, kan man ikke saa stadigt gjøre Regning paa som de, der ligger i Interessens. Naar den ærede Taler har yttret, at det blot er paa Steder, hvor der er en velværende Godseier, at Fæsterens Kaar nu er bedre end før, saa forekommer det mig, at dette staaer i Strid med den Udvikling, han har givet af, hvormed Godseierens egen Fordeel noder ham til at overlade Gaarden til Fæsteren for en lempelig Kjøbesum, og, naar han derhos har yttret, at det ikke er stemmende med statsborgerlig Værdighed, at den ene skal være afhængig af den Andens Godhed, saa kan det være ganske rigtigt, forsaavidt denne Afhængighed ikke grunder sig paa virkelige Retligheder. Den mindre Formuende maa, for at vinde de Fordele, han ønsker — det er en i Naturen og i alle Retsforhold grundet Nødvendighed —, gjøre sig Umage for at vinde en velvillig Stemning hos de Personer, han staaer i Forbindelse med; det er naturligt, og det er Noget, som ogsaa er meget ønskeligt, ligesom